

Wyrok z dnia 25 marca 1999 r.

III RN 158/98

Użyte w art. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz.U. Nr 87, poz. 395) pojęcie "deportacji" odnosi się wyłącznie do czasu trwania II wojny światowej na terytorium III Rzeszy i terenach przez nią okupowanych, a więc dotyczy okresu od dnia 1 września 1939 r. do dnia 8 maja 1945 r.

Przewodniczący: SSN Andrzej Wasilewski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Waldemara Grudzieckiego, po rozpoznaniu w dniu 25 marca 1999 r. na rozprawie sprawy ze skargi Franciszka W. na decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w W. z dnia 4 sierpnia 1997 r. [...] w przedmiocie przyznania uprawnień do świadczenia pieniężnego, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 21 kwietnia 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych decyzją z dnia 12 czerwca 1997 r. [...] wydaną na podstawie art. 1 ust. 1 i art. 4 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz.U. Nr 87, poz.) przyznał Franciszkowi W. uprawnienia do świadczenia pieniężnego z tytułu deportacji do

pracy przymusowej w III Rzeszy w okresie od grudnia 1943 r. do kwietnia 1945 r., tj. w okresie 17 miesięcy. Jednakże Franciszek W. zwrócił się o ponowne rozpatrzenie sprawy, uzasadniając to tym, że błędnie ustalono okres jego pracy przymusowej, ponieważ także od dnia 25 kwietnia 1945 r. do dnia 12 maja 1945 r. pracował przy budowie okopów, a następnie został przeniesiony do obozu w B., skąd powrócił w dniu 20 października 1945 r. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych decyzją z dnia 4 sierpnia 1997 r. [...] na podstawie art. 4 ust. 1, 2 i 4 ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym oraz art. 127 § 3 i art. 138 § 1 pkt 1 KPA utrzymał w mocy decyzję z dnia 12 czerwca 1997 r., podnosząc w uzasadnieniu, że do okresu pracy przymusowej zaliczono jedynie okres od grudnia 1943 r. do kwietnia 1945 r., albowiem praca po 8 maja 1945 r. straciła charakter represji i nie może być uważana za pracę przymusową w rozumieniu art. 2 pkt 2 lit. a ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom represjonowanym. Ponadto w uzasadnieniu tej decyzji podano także, że osiem dni z maja 1945 r. doliczono zainteresowanemu do miesiąca grudnia 1943 roku. Franciszek W. wniósł na powyższą decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 4 sierpnia 1997 r. skargę do Naczelnego Sądu Administracyjnego, powtarzając argumenty podniesione wcześniej we wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy, a ponadto podając, że w dniu 25 listopada 1943 r. zabrano go już do obozu zbiorczego w P. w celu przygotowania do wyjazdu do Niemiec i dlatego brak było podstaw doliczenia 8 dni z maja 1945 r. do miesiąca grudnia 1943 r. W odpowiedzi na skargę Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wniósł o jej oddalenie, podnosząc równocześnie, iż wskazana w skardze nowa okoliczność, że skarżący został zabrany już w dniu 25 listopada 1943 r. do obozu zbiorczego (przesiedleńczego) w P., nie ma wpływu na rozstrzygnięcie sprawy, bowiem także po doliczeniu do miesiąca listopada 1943 r. ośmiu dni z maja 1945 r. nie uzyska się pełnego miesiąca, o którym mowa jest w art. 3 ust. 1 ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym.

Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 21 kwietnia 1998 r. [...] uchylił zaskarżoną decyzję oraz poprzedzającą ją decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 12 czerwca 1997 r. W uzasadnieniu tego wyroku podniesiono, iż z uwagi na to, że art. 3 ust. 1 ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym uzależnia wysokość świadczenia od pełnego miesiąca trwania pracy przymusowej, o

której mowa w art. 1 i art. 2 tej ustawy, obowiązkiem organu administracyjnego jest dokładne ustalenie okresu pracy przymusowej. Dlatego, w opinii Sądu, podniesiony w skardze zarzut, że błędnie ustalono okres pracy przymusowej na 17 miesięcy jest uzasadniony. Natomiast całkowicie nieuzasadnione jest twierdzenie zawarte w zaskarżonej decyzji, że w rozpoznawanej sprawie brak było podstaw do zaliczenia miesiąca maja 1945 r. do okresu pracy przymusowej z tej przyczyny, że praca po zakończeniu wojny straciła charakter represji i nie może być uważana za pracę przymusową. Bowiern należało mieć na uwadze to, że w rozumieniu art. 2 pkt 2 powoływanej ustawy okres deportacji obejmuje lata 1939 - 1945, a zatem przepis ten dopuszcza przyjęcie okresu deportacji do końca 1945 r. Dlatego organ podejmujący rozstrzygnięcie w sprawie miał obowiązek ustalić to, czy w maju 1945 r. skarżący był również deportowany do pracy przymusowej, mając na uwadze wyjaśnienia skarżącego, zaświadczenie [...] Ministerstwa Administracji - Państwowego Urzędu Repatriacyjnego, z którego wynika, że skarżący powrócił do Polski z Niemiec w dniu 20 października 1945 r., a także ustalenia dokonane przez Fundację „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, z których wynika, że w danym wypadku w grę wchodzi 18-miesięczny okres pracy przymusowej.

Minister Sprawiedliwości wniósł rewizję nadzwyczajną od powyższego wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 21 kwietnia 1998 r. [...] zarzucając mu rażące naruszenie art. 22 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz.368 ze zm.) oraz art. 2 pkt 2 lit. a ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom represjonowanym, a w konsekwencji na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy o NSA wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej podniesiono, że w zaskarżonym wyroku Naczelny Sąd Administracyjny nie wziął w szczególności pod uwagę dyspozycji art. 2 pkt 2 lit. a ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom represjonowanym, który stanowi, że w rozumieniu tej ustawy „deportacją” jest wywiezienie do pracy przymusowej na okres co najmniej 6 miesięcy z terytorium państwa polskiego w jego granicach sprzed dnia 1 września 1939 r. na terytorium III Rzeszy i tereny przez nią okupowane w okresie wojny w latach 1939 - 1945, z czego wynika, że praca przymusowa po dniu 8 maja 1945 r. (tzn. po dacie zakończenia II wojny światowej) nie miała już charakteru represji w rozumieniu powołanego przepisu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona.

Stosownie do dyspozycji art. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz.U. Nr 87, poz. 395) represją w rozumieniu tej ustawy jest także deportacja, czyli wywiezienie do pracy przymusowej na okres co najmniej 6 miesięcy z terytorium państwa polskiego, w jego granicach sprzed dnia 1 września 1939 r., na terytorium III Rzeszy i terenów przez nią okupowanych: „w okresie wojny w latach 1939-1945”. Oznacza to, że użyte w tym przepisie pojęcie „deportacji” odnosi się wyłącznie do czasu trwania II wojny światowej na terytorium III Rzeszy i terenach przez nią okupowanych, a więc obejmuje okres od dnia 1 września 1939 r. do dnia 8 maja 1945 r. W tej sytuacji w pełni uzasadniony jest zarzut podniesiony w rewizji nadzwyczajnej, że zaskarżony wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Poznaniu z dnia 21 kwietnia 1998 r. [...] rażąco naruszył art. 2 pkt 2 lit. a ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom represjonowanym, skoro Naczelny Sąd Administracyjny stanął na stanowisku, że przepis ten dopuszcza przyjęcie okresu deportacji aż do końca 1945 r.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 236 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483) oraz art. 393¹³ §1 KPC w związku art.10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.) orzekł jak w sentencji.

=====